

Ytringsknebling på norsk.

Av Erik Strand

”Bygdepost-saken” er et slående eksempel på sensur i Norge. Lokalavisen Bygdepostens redaktør ble oppsagt da hun publiserte flere artikler, ledere og leserinnlegg som omhandlet alvorlige saker hvor Fampo fremskaffet dokumentasjon. To rettsinstanser underslo fremførte dokumentbeviser da redaktøren gikk til sak for usaklig oppsigelse.

Den 06.09.00 gikk det andre programmet i Radio Modums serie *Det skjulte Norge* på luften. Påfølgende dag kommenterte Bygdepostens redaktør, Irene Mjøseng, det som ble sendt i *Det skjulte Norge*, i en lederartikkel. Neste dag ble hun oppringt av avisens styreformann. Han kunne meddele at han hadde mottatt to negative henvendelser angående Mjøsengs lederartikkel. På spørsmål om hvem disse henvendelsene var fra, kunne ikke styreformann Bjørn Larssen svare på det, kun opplyse om at henvendelsene var fra eksternt hold. Mjøseng oppfattet styreformannen klart dit hen at hun ble pålagt å ikke trykke flere artikler eller ledere av samme karakter. Hun fant det at styreformannen forsøkte å stanse omtale av visse forhold, til ikke å overensstemme med de retningslinjer en ansvarlig redaktør skal følge, og kommenterte styreformannens inngripen i lederartikkelen *Ytringsfrihetens pris* 12.09.00.

13. september 2000 ble Mjøseng suspendert fra sin stilling som redaktør. 31. oktober ble hun oppsagt med øyeblikkelig virkning. Til Drammens Tidende sa Larssen at Bygdeposten valgte å suspendere henne av hensyn til hennes egen sikkerhet; Larssen uttalte at hun selv sa at hun var i reell fare fordi hun hadde ytret seg for meget(!)

Mjøseng gikk til sak for usaklig oppsigelse. I rettsaken var Bygdepostens begrunnelse for oppsigelsen en annen: Hovedpunktet var at Mjøseng ikke var villig til å innordne seg mediebedriftens grunnsyn, som innebar at Bygdeposten skulle drives etter lokalavis-konseptet, og at hun hadde bekreftet dette på styremøtet 10. oktober. Referat fra møtet viser at det er falsk forklaring.

"I tilsvaret er redegjort for saksøkerens avvik fra dette redaksjonelle grunnlag” ved at hun fra forsommeren 2000 skrev reportasjer og ledere i Bygdeposten om det ”skjulte Norge”, og som etter det opplyste er et tema som sterkt opptar hennes fullmektig Dag Hiåsen.

Retten er enig med saksøkte i at hun derved har fraveket avisens redaksjonelle grunnlag idet dette emne ikke er sammenfallende med det lokalaviskonsept hun som redaktør i Bygdeposten er bundet av,” anførte dommer Hagelund i Drammen byrett.

Les det anførte fra byrettsdommeren flere ganger om nødvendig. Hagelund fremstiller det som uforenlig med lokalaviskonseptet at redaktøren trykket stoff om det Hagelund omtaler som ”det skjulte Norge” (*Det skjulte Norge* var Radio Modums programserie). Dette er en overkvalifisert absurditet. At en avis drives etter et lokalaviskonsept, vil si at den skal være god på lokalt stoff, ikke at visse emner er utelukket. Dessuten hadde de aktuelle artiklene lokal tilknytning, f.eks. gjennom organisasjonen Fampo, registrert med adresse Solumsmoen. Like fullt presterer Hagelund å opptre med emner det er utillatelig å belyse for en avis som følger et lokalaviskonsept.

Videre skriver Hagelund: ”Saksøkeren har også fortsatt å skrive om temaet det ”skjulte Norge” til tross for oppfordring fra avisens styreformann om å la dette være”. Og videre:

”Avgjørende for rettens oppfatning i fratredelsesspørsmålet er at det som følge av hennes fravik fra avisens redaksjonelle basis, og dette delvis til tross for motsatt oppfordring fra styrets formann, har opptrådt et tillitsbrudd mellom henne og styret som gjør at hun ikke bør fortsette som redaktør under domstolens behandling av oppsigelsessaken.”

Det er et nærmest hellig prinsipp i norsk presse at det er redaktøren, ikke avisens styreformann eller eiere, som har ansvaret for avisens utforming. Fire år i etterkant av striden i Aftenposten i tilknytning til Egil Sundars saksforhold og fratreden uttalte Tinius Nagell-Erichsen i et intervju: ”Jeg har aldri ringt opp redaktøren og sagt at det der vil jeg ikke ha noe av. Det er dødssynd det. Hvis noe slikt skjer bør man heller skifte ut eierne.” I følge Drammen byrett skal derimot redaktøren innrette seg etter en fiktiv forbudsliste over emner som avisens styreformann ikke ønsker belyst.

Slutningen fra Drammen byrett ble påkjært til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten så seg nødt til å gå mot byretten på alle punkter. Det betød imidlertid ikke at Mjøseng fikk medhold; konklusjonen var den samme, men med en helt annen begrunnelse. Lagmannsretten skriver i sin kjennelse: ”Oppstår det begrunnet mistanke om at redaktøren ikke opptrer fritt og uavhengig, men blir påvirket utenfra, vil dette være svært alvorlig i forhold til denne bestemmelsen. Det gjelder hva enten påvirkningen er av ideologisk eller økonomisk karakter. Det avgjørende er i denne sammenheng ikke bare hvorvidt redaktøren faktisk har latt seg påvirke, men om det for lesekretsen kan oppstå mistanke om at hun har latt seg påvirke.

I denne saken fremstår det for lagmannsretten som åpenbart at Mjøseng er blitt påvirket av Dag Hiåsen og/eller FAMPO i den grad at det kan reises berettiget mistanke om ikke denne påvirkning har hatt innvirkning på hennes redaksjonelle linje og dermed på hennes uavhengighet.” Ingen begrunnelse ble gitt for at Mjøseng hadde latt seg påvirke - annet enn at det var ”åpenbart”. Vi tilbys en åpenbaring som rettslig grunnlag i en alvorlig sak.

Ett av de mest elementære krav til en domstol er at den skal foreta en drøftelse. Det vil si at begge parters argumenter skal drøftes og taes stilling til. I byrettens kjennelse finnes ikke antydning til drøfting av noe som saksøker har fremholdt. Offentlige dokumenter sitatgjengitt i Bygdeposten tilhører det som er blitt underslått av dommer Hagelund. Derimot blir påstander fra den annen part, Bygdeposten AS, presentert om det opplyste og redegjorte. I lagmannsrettens er det tilsynelatende foretatt en drøftelse. Men når lagmannsretten kommer til det punkt den anfører som det avgjørende - om redaktøren lot seg påvirke, og om det for lesekretsen kunne oppstå mistanke om at hun lot seg påvirke – var eneste moment fra rettens side at det var *åpenbart*. Hva angår mulig mistanke hos lesekretsen, kan det nevnes at Mjøseng publiserte alle signerte leserinnlegg. Med få unntagelser viste disse en klar støtte til Mjøsengs redaksjonelle linje. Likeledes sa mange lesere klart fra hva de mente om oppsigelsen.

Hva ble belyst i Bygdeposten?

I den siste lederen hun fikk trykke, skrev Mjøseng følgende om Hiåsens sak: ”I dagens avis forteller vi også den virkelige historien til Dag Hiåsen. Som mange nå sikkert har skjønnet er det ikke tilfeldig at han har blitt stemplet med en psykiatrisk diagnose. Da han sendte et brev til Statens Helsetilsyn i 1996 der han innklaget eget saksforhold med omfattende vedlegg av dokumentasjon, ble han farlig. Hiåsen påviste der det manglende grunnlaget for hans psykiatriske diagnose, etter å ha blitt tvangsinnlagt lille julaften 1992. Dermed ble det satt i

gang med omfattende aksjoner for å knekke ham. Heldigvis har de ikke klart det, og han kan nå fortelle sin historie.”

I løpet av perioden 01.04.00 til hun 08.09.00 ble oppringt fra avisens styreformann, omtalte og belyste Mjøseng to av de saksforhold hvor Hiåsen og Fampo var direkte involvert. I tillegg utferdiget og publiserte Mjøseng ledere med varierende tilknytning til de omhandlende forhold.

Det ene av de omtalte forhold gjaldt en kvinne fra Bærum. I tilknytning til presentasjon av kvinnens situasjon og saksforhold presenterte Mjøseng faksimile av brev tilsendt den aktuelle kontrollkommisjon fra kst. overlege Kruska ved Blakstad sykehus. I dette brevet er det vist til ”kommunikasjonssvikt innenfor Blakstad-systemet” og ”den uheldige situasjon som pasienten er kommet i” som følge av kommunikasjonssvikten. Hvilken pasient? Fra dokumentene fremgår det at kvinnen ikke var innlagt ved institusjonen. Det fremgår at hun ikke var underlagt noen tvangsparagraf i.h.t. gjeldende psykiatrilovgivning. Og - fra journalutskrift fremgår det at tutorerklæring ikke forelå!

Tre ganger i løpet av kort tid våren 2000 ble kvinnen oppsøkt i sitt hjem - to ganger lovstridig medbragt fra hjemmet. Den tredje gangen måtte de oppsøkende fra ”uteteamet” ved Blakstad sykehus returnere med uforrettet sak. I telefonsamtale med dag Hiåsen, som kvinnens fullmektig, måtte de utsendte vedgå at de manglet innleggelsesdokumenter.

Det andre sakskomplekset, som gjelder fiskeren Kåre Torvholm (1941-2000) fra Herøy, ble omtalt i tre artikler i Bygdeposten av ansvarlig redaktør Mjøseng. Kåre Torvholm var en foregangsmann i kampen mot urett som ikke tåler dagens lys. Her er noe av det journalist Kjetil Haanes skrev om Torvholm under overskriften *No skulle Kåre ha levd i Sunnmørsposten* 17.07.01:

For dei må ha visst i alle fall dersom dei av og til tok seg bryet med å lese nokre av dei hundrevis av faksane dei fekk frå den no avdøde fiskefusks-avsløraren Kåre Torvholm frå Moldtustranda. Og her kjem forklaringa på tittelen til denne kommentaren. I det siste er det nemleg mange som har ringt meg og sagt ”no skulle han Kåre ha levd” eller ”dette skulle han Kåre ha fått oppleve”, etter kvart som fiskefusksakene har vorte rulla opp. Fleire aktive fiskarar har også teke kontakt og sagt at ”hadde du berre visst kor rett han Kåre hadde”, og ein tidlegare sentral fiskeripolitikar og Torvholm-kritikar måtte til slutt også vedgå at ”han Kåre hadde visstnok mykje rett. Likevel”.

Under avsnittsoverskriften *Åtvara journalistar* fortsatte Haanes:

Historia dømer, og domen kan verte nådelaus, ikkje minst for dei som vert avslørte for å ha spelt med falske kort. Enkelte av desse går i dag litt stille i dørene, mellom anna dei som i si tid kontakta journalistar og kom med råd om at journalistane måtte halde seg vekk frå Kåre Torvholm. Viss ikkje ville dei verte sett på som useriøse og ville få problem med å skaffe seg informasjon vart det sagt. Kåre Torvholm ville ha sanninga fram, ikkje minst for å få slutt på at enkelte i maktposisjonar utnytta posisjonane for å skaffe seg fordelar. Dette ville han, fordi han ville ha rettfærd og like vilkår for alle.

Tidligere stortingsrepresentant Marie Lovise Widnes (SV) har skrevet boken *Fragler- fins dei?*, en bok hvor hun tar for seg det arbeidet Kåre Torvholm gjorde for å få ulovligheter frem i lyset, og hvilke konsekvenser det fikk for ham og hans medarbeidere. Bl.a. var Torvholm en

av åtte som i sin tid ble ekskludert frå Norges Fiskarlag. Med forfatterens tillatelse har Fampo gjengitt boken i sin helhet på Fampos internettsider - se <http://home.no.net/fampo/fragler.html>.

I artikkelen *Vil ha justismord* 27. april 2000 viste Mjøseng til en artikkel i avisen *Fiskaren* 19. april. Der var utarbeidet siktelse mot Oddmar Remøy og Kåre Torvholm for å ha fremsatt trusler og å ha opptrådt truende overfor lensmannen på Herøy, og Sunnmørspolitiet krevet mentalundersøkelse av Torvholm og Remøy, begge med plettfritt rulleblad. Det kom frem i *Fiskaren* at påtalemakten påberopte seg en journalist som vidne. Vedkommende journalist vedgikk senere (i en lydbåndtapet samtale) at han ikke var til stede i det aktuelle rommet, og at han heller ikke hadde overhørt samtaler - heller ikke de samtaler påtalemakten hadde vist til i *Fiskaren*. Følgelig dreide det seg om et falskt grunnlag for siktelse.

Som representerende Oddmar Remøy fikk Dag Hiåsen tilgang til samtlige papirer fra institusjonen hvor det var tenkt at han skulle tvangsinnlegges; de ble oversendt av en overlege som opptrådte ryddig. Blant papirene fantes et notat ført i pennen av kommunelegen Bjørn Martin Aasen, tidligere statssekretær i Gros regjering. Aasen avslutter med å begrunne tvangsinnleggelse av Remøy som følger:

Han høyrer til eit sivilt nettverk av både lokal, nasjonal og internasjonal tilknytning som har som formål å avdekke kriminelle ting som foregår i det offentlege for å få ting over i meir produktiv lei. Etter mi vurdering er krava i lph 3 [daværende lov om psykisk helsevern] innfridde.

6090 Fosnavåg 11.02. 2000 kl. 1730

Bjørn Martin Aasen, kommunelege.

Tenk noe så sykt som å arbeide for å ”avdekke kriminelle ting som foregår i det offentlege”. Her trengtes åpenbart tvangsinnleggelse.

I lederen *Radio med mening* (som omhandlet Radio Modum) 22.06.00 skrev Mjøseng bl.a.: ”Tre nærradioer som har begynt å bruke sendetid på disse saksforholdene har blitt fratatt konsesjonen tvert. En av dem var studentradioen i Tromsø.” Med bistand fra norsk rettsvesen ble også avslørende journalistikk i Bygdeposten stanset.

Maskefall.

I lederen *Falske rykter* 27.04.00 skrev Mjøseng bl.a.: ”Jeg vet det går rykter i Sigdal om at Bygdeposten lar seg bruke av Hiåsen. Det er ikke tilfelle. Det er helt bevisste redaksjonelle vurderinger som ligger til grunn for at vi går inn i disse saksforholdene.”

I 2004 ble det klart hvem som sprer falske påstander. Sigdal kommune tilhører Bygdepostens primære dekningsområde og er hjemkommunen til Fampos leder Dag Hiåsen. Etter lokalvalget i 2003 ble Runolv Stegane, som også er organisasjonssjef i partiet Venstre, ny varaordfører i kommunen. Stegane hadde da gjennom flere år markert seg som en politiker som tok et oppgjør med politisk ukultur. Den demokratiske masken falt i en debatt undertegnede startet i Venstres debattforum på internett, *Talerstolen*, i februar 2004.

Denne debatten startet med et innlegg 05.02.04. I innlegget kommenterte jeg et brev hvor Runolv Stegane kom med flere personangrep mot Dag Hiåsen. Stegane undertegnet brevet

som varaordfører i Sigdal kommune. Jeg kommenterte også "Bygdepost-saken" og hvilken opptreden Hiåsen var blitt møtt med fra kommunalt hold.

Stegane kvitterte raskt med et innlegg spekket med usanne påstander, deriblant påstander om "Bygdepost-saken". I følge Stegane opptrådte Hiåsen som prosessfullmektig og advokat i saken og møtte ikke opp i den avgjørende rettsforhandlingen. Både påstanden om at Hiåsen opptrådte som advokat og prosessfullmektig, og at han ikke møtte i retten, er blank løgn. Videre skrev Stegane at Bygdepostens redaktør ganske ukritisk gjengav påstander fra Hiåsen med flere (uten å gi eksempler).

Stegane kunne meddele at han var mildt sagt lite imponert over rapporten *Ytringsfrihetens pris i Det skjulte Norge*, som i flg. Stegane oste med fantasifulle historier om f.eks. overvåkning. For ordens skyld var overvåkning ikke et tema i den utgaven av rapporten som Stegane hadde mottatt; ordet overvåkning var simpelthen ikke brukt. Stegane avsluttet debatten foreløpig for egen del med følgende kraftsalve om "Bygdepost-saken": "Dette er en trist historie som kunne vært unngått dersom hun [Bygdepostens redaktør] ikke hadde latt seg hjernevaske av personer som opptrer som relegiøse fanatikere med monopol på den rette lære. Det er trist å se at Erik Strand, cand. scient (iflg. Hiåsen) går i samme fella."

I et åpent brev til Lars Sponheim bad jeg Venstre-lederen om å ta avstand fra påstandene Venstres organisasjonssjef hadde satt frem om "Bygdepost-saken". Sponheim besvarte ikke brevet selv, men Venstres generalsekretær Terje Breivik skrev et god dag mann økseskaft-svar. Lars Sponheim og partiet Venstre har ikke villet ta avstand fra grove usannheter Venstres organisasjonssjef satte frem om en alvorlig rettssak på partiets internetsider. Stegane var ikke alene om å tone flagg i debatten; flere andre tillitsvalgte i Venstre bidrog til debatten med psykiatriske diagnoser, ønske om god bedring eller ulike usannheter. Det kan man lese mere om i en egen samlemappe på Fampos sider - <http://home.no.net/fampo/v.html>.

I begynnelsen av august 2004 la jeg ut *Åpent brev til Odd Einar Dørum* som debattinnlegg på Talerstolen. Samme dag kom en replikk fra Dørums politiske rådgiver Marit Meyer. Hun meddelte at det åpne brevet allerede var mottatt i Justisdepartementet, og at Fampo i nær fremtid ville bli invitert til et møte i justisdepartementet.

Efter telefonsamtaler om passende møtetidspunkt mottok Fampo en e-post med følgende melding: "Statssekretær Rita Sletner og politisk rådgiver Marit Meyer kan ta imot dere 31. august kl. 1300 - 1400". Fampo stilte til møtet den 31. august og ble meddelt at Rita Sletner allikevel ikke kunne stille, og at møtet pga. presset tidsskjema ville vare noe kortere. For justisdepartementet stilte de politiske rådgiverne Marit Meyer og Kjersti M. Høgestøl samt en representant for politiavdelingen.

Selv om møtet varte i under 40 minutter, rakk Fampo å gå gjennom diverse alvorlige forhold - og å overrekke *Ytringsfrihetens pris i Det skjulte Norge*. Fampo sørget for å feste hele møtet til lydbånd, inklusive en forsikring om at Fampo ville motta skriftlig tilbakemelding fra departementet med utgangspunkt i rapporten.

Ett år senere, 31. august 2005, var intet svar kommet fra Justisdepartementet. Da skrev jeg et nytt innlegg på Talerstolen. Det hadde overskriften *Gratulerer med dagen*. Jeg viste til møtet i Justisdepartementet og løftet om en skriftlig tilbakemelding - og understreket at løftet om tilbakemelding var blitt tatt opp på lydbånd.

Av tre korte replikker gjengis følgende svar fra Marit Meyer: "Jeg var da den person i justisdepartementet som hadde møtet med FAMPO i fjor. Og jeg kan jo fortelle at det ikke på noe tidspunkt ble opplyst at møtet ble tatt opp på teip. Noen mikrofon så jeg heller ikke." Det som Strand etterlyste - tilbakemelding med utgangspunkt i overrakt dokumentasjon - hadde Meyer intet å meddele om. Tilbakemelding kom aldri fra departementet...

Norsk redaktørforening

I *Redaktørinstituttets status 2002* av Nils E. Øy skriver Nils E. Øy, generalsekretær i Norsk redaktørforening, følgende under overskriften *Redaktørstriden i Bygdeposten*: "Midt i september 2000 oppstod en spesiell strid i lokalavisa Bygdeposten i Vikersund, der redaktøren publiserte en leder med opplysninger om at styreleder i avisen hadde nektet redaktøren å trykke alle planlagte artikler under vignetten "Det skjulte Norge". I første omgang ble artiklene holdt tilbake, men få dager senere kom de på trykk - sammen med lederartikkelen med krasse beskyldninger mot styrelederens inngripen. Få dager senere ble redaktøren suspendert fra sin stilling, og senere ble hun også meddelt oppsigelse".

Påviselig løgnutplantning fra Norsk redaktørforenings generalsekretær. Hvilke artikler *under vignetten* "Det skjulte Norge" kom "få dager senere på trykk"? "I går sendte Radio Modum det andre programmet i serien Det skjulte Norge". Dette var den innledende setning i den leder som førte til at Mjøseng ble oppringt fra Bygdepostens styreformann. Øy har registrert: "(...) lederartikkelen med krasse beskyldninger mot styrelederens inngripen". Det gjengis fra lederen som Øy tilhenviser: "Han [styreformannen] grunn gav sitt krav med at han hadde fått to svært negative henvendelser om min leder i torsdagsavisen." For Øy passet det tydeligvis ikke å meddele mere av innholdet i lederen enn at den inneholdt "krasse beskyldninger".

Dag Hiåsen har skrevet rapporten *Ytringsfrihetens pris i Det skjulte Norge*, hvor det dokumenteres grundig at "Bygdepost-saken" var et arrangert justismord. I rapporten kan man også lese mere om påstandene som Nils E. Øy gikk ut med, og utplantning fra flere hold, deriblant Drammens Tidende. Rapporten kan bestilles ved henvendelse til Fampo eller leses (minus vedlegg) på <http://home.no.net/fampo/ytringsfriheten.pdf>